

Ze balio dituzte ipuin tradizionalek?

Gehienok gogoan dugu txikitan kontatzen ziguten betiko ipuin horietako bat: **Edurne Zuri, Kukubiltxo, Hiru txerritxoak...** Baina, zenbait gurasok eta irakaslek kutxu sexista ikusten diete ipuin horiei. Gai horretaz arituko gara sekuentzia honetan.

Ariketa hauek egingo dituzu:

- Zenbait testigantza irakurrita, galderei erantzun eta hitz egin taldean zure esperientziari buruz.
- Testu bat irakurri ondoren, galderei erantzun, adierazten duenaz jabetzeko.
- Elkarriketa bat entzun ondoren, esaldiak entzundakoarekin bat datozen ala ez identifikatu.
- Iritzi-artikulua irakurri ondoren, galderei erantzun.
- Gidoiari jarraituta, gaiari buruzko iritzi-artikulua idatzi, eskolako aldizkarirako.



Gure umetako ipuinak

Gaian sartzeko, zure esperientziari buruz hitz egiteko aukera izango duzu. Beheko testigantza-zatiak irakurri ondoren, erantzun galderei eta komentatu taldean.

- Txikitan, astebururo, aitaren baserrira joaten nintzen. Bertan, aitak, ipuinak eta bere gaztetako pasadizoak kontatu edota asmatzen zizkidan eta duela gutxira arte errealitatea fantasiaz ezberdintzeko ez nintzen gai izan. Amak ere kontatzen zizkidan ipuinak, grinaz eta abestuz kontatzen zizkidan, pertsonaiei ahots eta kantu ezberdinak jarritz. Zenbat gozatzen nuen kontakizun haiekin!

- Gogoan dut gurasoekin eta ikastolako taldearekin mendira joaten ginenean nola joaten ginen kobazuloetara eta eskalatzerara ere joaten ginen eta leku bakoitzarekin lotutako euskal mitologiari buruzko istorioak kontatzen zizkidaten. Nire iritziz, horrek eragin handia izan zuen nigan. Etxean ere, aitak Grimm anaiei ipuinak irakurtzen zizkidan. Eta, oro har, mitologiari buruzko liburuak genituen.

-Gure amak ipuin asko kontatzen zizkigun, gainera, kontalari zoragarria zen. Pertsonaia bakoitzak bere ahots berezkoa zeukan eta kontatu bitartean gure amak istorioa aurpegiarekin adierazten zuen. Ezin dut ipuin bakarra aukeratu, nire haurtzaroa ipuinez beteta egon zelako eta niretzat guztiek oroitzapen berezia daukatelako.

- Txikia zinela zure etxean bazegoen ipuinak, bizitzako pasarteak... kontatzeko ohiturarik? Nork kontatzen zituen?

- Zein zen zure ipuinik gustukoena? Zergatik zenuen hain gustuko?

Ipuinen boterea

Irakurri ipuinek dituzten balioak eta funtzioak azaltzen dituen artikulua. Eta ondoren, erantzun idatziz galderei.

IPUINEN BOTEREA

Maite ditut ipuinak: maite dut ipuinak kontatzea; maite dut ipuinak irakurtzea; eta batez ere maite dut ipuinak entzutea. Nire buruari egiten diodan oparia da; ziztu bizian doan mundu zoro honetan atsedenerako tarte bat hartzeko aukera da, deskonektatzeko. Eta askotan semearekin partekatua izaten da tarte hori. Oherakoan elkarrekin ipuinak kontatzea edota irakurtzea bion artean eraiki dugun lotura afektiboaren zati da, zati garrantzitsua eta ederra, gustagarria. Bularretik ipuinetara salto egin genuen ia ohartu gabe. Eta guretzako gauza asko dira ipuinak, baina batez ere besteari elkarrekin egoteko tarte bat eskaintzea da. Elkarren ondoan eserita, kontaktuaren epelean, fantasia bera partekatzea.



Ipuinak gauza asko dira:

Gurasoekin lotura afektiboa eraikitzeko bidea izateaz gain, egunerokoan geldialdia egiteak, norbere barrura begiratzeko aukera ematen digu. Ipuinek hitza jartzen die gure barruan gertatzen diren gauzei: gure beldurrei, desirrei, kontraesanei, alaitasunari, bizipozari, ... gure emozioei. Eta haur baten garapenerako hau ezinbestekoa da: haurrak identifikatzen jakitea bizitzen dituen errealitateen aurrean zer gertatzen zaion, zergatik gertatzen zaion, ... Eta ez dela munduan bakarra hori gertatzen zaiona, ezagutu berri duen pertsonaiari ere gertatzen zaiola. Eta pertsonaia horrek asmatu duela zer egin, nola jokatu, eta irabazle irten dela bere abenturan.

Ipuina ispilua da: aukera ematen digu, dio haurrari, bizitzari kanpotik begiratzeko. Ipuinaren protagonistaren eskutik egiten du bizitzako bidaia, eta aukera ematen dio distantzia batetik gauzak ikusteko, aztertzeko eta ondorioak ateratzeko. Distantzia honek, segurtasun gune bat eskaintzen dio haurrari. Ipuinen bitartez eguneroko bizitzari aurre egiteko erremintak eskuratzen joan daiteke modu dibertigarrian.

Ipuinak **ekintzen ondorioak erakusten dizkio haurrari:** ekintza konkretuek ondorio batzuk dituztela, desioek emaitzak dituztela, ereiten duguna jasotzen dugula. Horrela, haurrak gai dira ipuinen bitartez ondorioztatzeko zer dagoen ondo, zer ez dagoen ondo eta jokamolde konkretu batek ondorio jakin batzuk dakartzala.

Gainera, ipuinetan txikiak dira garaile, ahulak eta jakintsuak izan ohi dira irabazle, boteretsuaren eta maltzuraren aurrean. Eta hau izugarri tresna ederra da haurren jabetze prozesurako.

Ipuinak bide eman diezaguke errazak ez diren gaiez aritzeko: zer garen, nondik gatozen, nora goazen ... Ipuinek askotan zailak zaizkigun gaiak jorratzen dituzte: bizitza, heriotza, aniztasuna, gatazkak, desioak, emozioak, sexualitatea ... eta lagungarri izan daitezke gure hurrei beren zalantzak argitzeko, edo guraso moduan arduratzen gaituzten gauzez aritzeko.

Ipuina artea da, hitzak jostearen artea: hitzen esanahiak, hitz berriak, euskalkiak, errimak, melodiak, hitz-korapiloak, asmakizunak, ... Gure amamek eta aittitek utzi diguten ondarea mantendu, gorde eta txikienei transmititzeko ardura dugu.

Ipuinek irudimena eta jakin mina pizten dituzte. Era dibertigarrian edukiak ikasteko bidea dira: jakintzak barneratu, kultura eta zibilizazio ezberdinak ezagutu, gertakizun historikoen berri izan, ...

Eta batez ere ipuinak gozamina dira: irudimenaz eta fantasiaz gozatzeko aukera paregabea, maite ditugun txikiekin gozatzeko aukera. Ez pasatzen utzi!!!!

Egilea: Dorleta Kortazar

www.guraso.eus web ataritik hartutako testua

1. Zer adierazi nahi du testu-egileak esaldi honekin?: "Bularretik ipuinetara salto egin genuen ia ohartu gabe".

2. Artikuluaren egileak ipuinekin zer nolako lotura edo esperientzia duela esango zenuke?

3. Testu-egileak dioena aintzat hartuta, amaitu esaldi hauek zeure hitzekin:

- Ipuinaren protagonisten bitartez
- Ipuinak aukera eman diezaguke
- Hizkuntzari dagokionez,
- Ipuinak aukera paregabea dira,

Ipuin-kontalarien ikuspegia



Elkarrizketa honetan Begoña Gomez eta Mertxe Zabala ipuin-kontalariak hainbat azalpen emango dizkigute ipuinek transmititzen dutenari buruz. Entzun ondoren, adierazi beheko esaldiak bat datozen ala ez esan dutenarekin. Horietako bat ez dute aipatu.



<https://labur.eus/EWhuR>

	Egia	Gezurra	Ez dute aipatu
Begoña Gomezi eta Mertxe Zabalari era guztietako ipuinak kontatzen zizkieten txikitan.			
Liburuen bitartez, ipuinak kontatzeko metodoak ikas daitezke.			
Betiko ipuin klasikoetan emakumezkoen rolak oso markatuak zeudela adierazi du Mertxek.			
Begoña Gomezen ustez, garrantzitsua da ipuin-kontaketa serio hartu eta gustuko istorioak kontatzea			
Xabier Ganzarainen esanetan, ipuin-kontaketa errealitatea fikzioaren bitartez kontatzeko artea da			
Begoñak ere uste du ipuin klasiko gehienak matxistak direla.			
Mertxek zenbait ipuin klasikotan emakumezkoaren rolean moldaketak txertatzen ditu, baina haurrak ez ohartzeko moduan			



Ipuin klasikoak eta genero-estereotipoak

Artikulu honetan ipuin klasikoei buruzko zenbait aspektu aztertuko dira. Irakurri ondoren, erantzun beheko galderei. Ariketa egin ondoren, erabaki zer izenburu jarriko zeniokeen artikuluari eta alderatu jatorrizkoarekin.



IZENBURUA:

Orain dela gutxi irakurri nuen Bartzelonako eskola batean 200 ipuin baztertu zituztela haurren liburutegitik helarazten dituzten genero- estereotipoak kutsakorrak direlakoan.

Argi dago, berdintasunean bizitzen umetan hasi behar dela, baina benetan haurrek klasikoak ez irakurtzeak laguntzen al du patroio sexistak ez sortzen? Dirudenez, Bartzelonako eskola honek baietz erantzungo ziokeen galderari, bai behintzat, etaparik goiztiarrean. Beraiek diotenez lehen hezkuntzan eta bigarren hezkuntzan umek jada garatuak dituzte kritikarako gaitasunak, eta estereotipo sexistak zabaltzen dituzten ipuinetatik hausnarketa eta ikaskuntzak atera ditzakete. Ez omen hala gertatzen gazteagoen artean eta horregatik kendu dituzte, ez baitute hain haur direnean jokabide hauek ezbaian jartzeko tresnarik. Eta jokabide hauek barneratu omen ditzakete eta denborarekin baita imitatu ere. Baztertuta gelditu diren ipuin gehienetan maskulinitate patroiak erakusten ziren, non gizonezkoak indartsuak diren, ausartak eta lehiakorak. Emakumeak berriz, pasiboak eta gehienetan pertsonaia maskulinoek egindako jokabide biolentoen biktimak.

Egia da ipuin askok, gehienak Erdi Aroko tradizioetik iritsi zaizkigunak, funtzio moralizatzaile bat zutela eta denborarekin moral hori noski, ezbaian jarri behar dela. Gainera, hasiera batean ez zeuden umeei zuzenduta, baina detailerik krudelenak kenduz egokitzen joan ziren eta jada XIX. mendean egon zen eztabaidarik pasarterik beldurgarrienak kentzearena (ipuin originalean adibidez, Edurnezuriko sorgina ez da hiltzen amildegi batetik erorita, baizik eta suharretan zeuden burdinazko zapatak jantzita dantzan egitera behartzen da). Haatik, gaur eguneraino iritsi da nola Hansel eta Gretelen gurasoek basoan abandonatzen dituzten ezin dutelako euren kargu egin, nahiz eta egoera hori egun pentsaezina den.

Ipuinetako ankerkeria horiekin bezainbeste asaldatzen gara helarazten dituzten genero estereotipoekin. Errauskine eta Edurnezuri bizitza gogorreko bi printzesa dira eta soilik bere printze urdinek salba ditzakete. Ipuin hauetan emakumeak pertsonaia pasiboak dira, norbaitek euren bizitza noiz aldatuko zain geratzen direnak eta emakumeen arteko etsaitasuna sustatzen dutenak, euren arerioak beti beste emakumezkoak izan ohi baitira. Inork ez du dudan jartzen estereotipo hauek okerra direla, baina ez al da seinale ona guztiok ohartzea gaizki daudela? Beraz, ze puntutaraino da egokia hauek ezkatzea? Ez al litzateke hobe, ipuin hauen bidez, zein litzatekeen jokabide zuzena irakastea?

Zeren, bidegabekia litzateke ukatzea liburu hauek hainbat gauza irakatsi dizkigutela. Ez bakarrik ume ginela irakurtzen genituenean, baita ondorengo irakurketetan, nerabezaroan edota helduaroan. Liburuak modu askotara erabili ditzakegun tresnak dira eta modu horietako bat da ados ez egotea dakarren edukiarekin. Gainera, istorio berdinez egin dezakegun interpretazioa, gu aldatzen goazen bezala, denboran aldatzen doa, gure jakituria, esperientziak eta ahalmen kritikoa hazten doazen heinean. Horregatik, sexistak iruditzen zaizkigun liburuak baztertea ez zait irtenbidea iruditzen, gustuko ez dugun horretatik gehiago ikasi baitezakegu gustatzen zaigun horretatik baino. Nola jakin zerbait gustatzen zaigula gustatzen ez zaigun hori ez badugu dastatu? Ipuin horiek ezabatu baino, txikienei hauek modu egokian irakurtzen lagundu behar zaie, euren lehen irakurketak ipuin tradizional eta gaur egunekoekin osatuz, adibidez.

Gainera, liburuak hezkuntzaren zati txiki bat besterik ez dira eta gizarte berdinarako bat lortzen ez dugun bitartean beti egongo dira aurreiritzi eta injustiziak. Beraz, hezkuntza aldarri harturik borrokatu dezagun gizarte justuago baten alde, debekua inoiz ez baita bidea.

Egilea: Jaione Dagdrommer. www.gaztezulo.eus web ataritik hartua.

1. Ipuin klasikoetan ageri diren zer estereotipori buruz ari da idazlea? Zer adibide eman ditu?

2. Zein da artikulu-egileak defendatzen duen tesia edo ideia nagusia? Adierazi zeure hitzekin.

3. Zer argudio eman ditu ideia nagusiaren alde egiteko? Idatzi behean.

Ipuin tradizionalak baztertzeari buruz, uste dut...

Gaiak zalaparta eragin duenez, Bartzelonako eskolan 200 ipuin baztertzeari buruzko iritzia ematea pentsatu duzu eskolako aldizkarian argitaratzeko. Idazten hasi aurretik, irakurri behean eskaintzen zaizkizun lagungarriak, eta erabaki zer argudio erabiliko dituzun zure iritziaren alde egiteko..

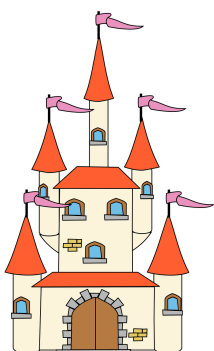


GIDOIA:

- **Testuinguratu:** zer albisteri buruz hitz egingo duzun azaldu.
- **Zergatik baztertu zituzten ipuin horiek?** Horren alde/aurkako jarrera azaldu, argudioak emanez.
- **Betiko ipuin tradizionalak zer irakasten digute?** Zertarako balio dezakete?
- **Azken ondorioa:** Zer egin beharko genuke ipuin tradizionalekin? Baztertzea irtenbide egokia da?

Azalpena egiteko:	Zerbait gehitzeko:	Argudiatzeko/ Kausa-ondorioa:
Dirudienez/ Badirudi Argi dago / Begi bistakoa da	Gainera / Eta ez hori bakarrik Hori gutxi balitz / Bestalde	Beraz = Horregatik Izan ere /Ondorioz

IPUIN TRADIZIONALEN ALDEKO ARGUDIOAK	IPUIN TRADIZIONALEN AURKAKO ARGUDIOAK
- Balore argiak erakusten dituzte. - Garai bateko gizartea nola antolatuta zegoen erakusten dute. - Estereotipo okerren bidez jokabide egokiak/ez egokiak erakusteko egokiak dira. - Moldaketak eginez, komeni den hori irakasteko bide ematen dute.	- Emakumezkoaren rola oso markatuak dituzte. - Zenbait ipuinetan ankerkeria nabari daiteke. - Genero-estereotipoak nabari dira. - Askok funtzio moralizatzailea dute.



ERANTZUNAK

Ipuinen boterea

1. Zer adierazi nahi du testu-egileak esaldi honekin?: "Bularretik ipuinetara salto egin genuen ia ohartu gabe".

Adierazten du, batetik, bere semeak bularra utzi orduko hasi zirela ipuinekin harremanetan, eta bestetik, ipuinetarako jauzi hori modu naturalean eman zutela.

2. Artikuluaren egileak ipuinekin zer nolako lotura edo esperientzia duela esango zenuke?

Badirudi ipuinak oso gertutik bizi dituela, entzule moduan nahiz kontalari moduan. Ipuinak maite ditu, eta beretzat esanahi eta balio berezia dute.

3. Testu-egileak dioena aintzat hartuta, amaitu esaldi hauek zeure hitzekin:

- Ipuinaren protagonisten bitartez haurrak bizitzako bidaia egiten du, eta gauzak distantzia batetik begiratura, horiek aztertzeko eta ondorioak ateratzeko bidea egiten du.

- Ipuinak aukera eman diezaguke gai zailei buruz hitz egiteko: bizitza, heriotza, emozioak, gatazkak... eta haurrek dituzten zalantzak argitzeko.

- Hizkuntzari dagokionez, ipuina hitzak jostearen artea da: hitzen esanahiak, euskalkiak, errimak, hitz-korapiloak... Eta horren bitartez, gure arbasoek utzi diguten hizkuntza-ondarea gorde eta transmititzeko ardua hartzen dugu.

- Ipuinak aukera paregabea dira, era dibertigarrian eduki berriak ikasteko, irudimena eta jakin-mina pizten baitute.

Ipuin-kontalarien ikuspegia

	Egia	Gezurra	Ez du aipatu
Begoña Gomezi eta Mertxe Zabalarri era guztietako ipuinak kontatzen zizkieten txikitan.			✓
Liburuen bitartez, ipuinak kontatzeko metodoak ikas daitezke.		✓	
Betiko ipuin klasikoetan emakumezkoen rola oso markatuak zeudela adierazi du Mertxek.	✓		
Begoña Gomezen ustez, garrantzitsua da ipuin-kontaketa serio hartu eta gustuko istorioak kontatzea	✓		
Xabier Ganzañaren esanetan, ipuin-kontaketa errealitatea fikzioaren bitartez kontatzeko artea da		✓	
Begoñak ere uste du ipuin klasiko gehienak matxistak direla.	✓		
Mertxek zenbait ipuin klasikoetan emakumezkoaren rolean moldaketak txertatzen ditu, baina haurrak ez ohartzeko moduan	✓		

Ipuin klasikoak eta genero-estereotipoak

1. Ipuin klasikoetan ageri diren zer estereotipori buruz ari da idazlea? Zer adibide eman ditu?

Genero-estereotipoek ari da: gizonezkoak ausartak, indartsuak eta lehiakorak dira. Emakumezkoak, berriz, pasiboak eta biktima gisa agertzen dira. Adibideak: Erraskine eta Edurnezuri pertsonaia pasiboak dira, baten batek beraien bizitza noiz salbatuko zain daudenak.

2. Zein da artikuluko egileak defendatzen duen tesia edo ideia nagusia? Adierazi zeure hitzekin.

Betiko ipuin klasikoak baztertzea ez da irtenbidea, komenigarriagoa da haurrari ipuin horiek modu egokian irakurtzen laguntzea, eta jokabide zuzena zein litzatekeen irakastea.

3. Zer argudio eman ditu ideia nagusiaren alde egiteko? Idatzi behean.

Ipuin hauek hainbat gauza irakatsi dizkigu haurtzaroan nahiz helduaroan. Ipuina tresna gisa modu askotara erabil dezakegu, eta horietako bat da ados ez egotea dituen edukiarekin, eta gustuko ez dugun horrekin asko ikas dezakegu. Dugun esperientzia eta gaitasun kritikoaren arabera, istorio berdinez egin daitezkeen interpretazioa aldatzen joaten da, denboran.

TRANSKRIPZIOA

Ipuin-kontalarien ikuspegia (03:32)

KAZETARIA. Begoña Gomez, ipuin-kontalaria, arratsalde on!

BEGOÑA GOMEZ. Arratsalde on. Bai.

KAZETARIA. Mertxe Zabala, ipuin-kontalaria zu ere. Arratsalde on.

MERTXE ZABALA. Arratsalde on.

KAZETARIA. Xabier Ganzarain gure kolaboratzailea izan zen atzo. Arteaz aritu da bera gurean. Eta ipuin-kontaketa errealitatea fikzio-bidez kontatzeko artea zela esaten zigun. Eta arte hori landu egin beharko da: ikasi egin beharko da.

MERTXE ZABALA. Bai. Bai. Gu hasi ginenean saiatsu ginen formatzen piska bat, baina ez genuen lortu, bueno, ezertxo ere, egia esan. Liburu batzuk aurkitu genituen, baina liburuetan ezin da ikasi ipuinak kontatzen.

KAZETARIA. Begoña?

BEGOÑA GOMEZ. Bai. Berdina nik.

KAZETARIA. Zuk ez al duzu izan maisurik?

BEGOÑA GOMEZ. Bueno, bai! Bat baino gehiago gainera, baina azken batean zeu zara zure maisua. Inork ez dizu ezer irakasten edo, bueno, aholkuak eman bai. Baina azken batean...

KAZETARIA. Zein aholku?

BEGOÑA GOMEZ. Bueno, ba badakizu, horrek, hasierakoa, niretzat da gustura egitea. Eta gero seriotan hartzea. Eta bueno, horretan lan egitea eta gustuko gauzak kontatzea, istorioak kontatzea, baina zure gustukoak direnak. Adibidez, holako ipuin-saio tematikoak, askotan eskatzen dizkigute.

KAZETARIA. Adibidez, Emakume Langilearen eguna pasa da, eta horren ingurukoak.

BEGOÑA GOMEZ. Adibidez. Adibidez. Eta klaro, bueno gai hori, izan ere zabala denez, badaukazu aukera zuk zure gustuko istorioak aurkitzeko aukera, eta, bueno, gustuko istorioa izanda, klaro, zuk daukazu hori kontatzeko, transmititzeko gogo, ez?

KAZETARIA. Tematikoak diren horretan, adibidez, esan berri dugu Emakume Langilearen egunerako aproposak direnak, horretan adibidez ze mezu izaten da zabaltzen duzuen, ze atzo, adibidez, gure kolaboratzailea aipatuko dut berriz ere, esaten zuen beti-betiko ipuin klasiko horietan emakumearen rola nolakoa den, gizonezkoa etorri behar salbatzera. Beste baten premia.

BEGOÑA GOMEZ. M! M! (zalantza adieraziz)

MERTXE ZABALA. Bai. Klasikoetan bai, e!, baina... Gaur egungoetan aldatzen ari da, baina... Gaur egon naiz beste kontalari batekin horri buruz hitz egiten, eta ikusten genuen, ipuin klasikoak garai batekoak direnez, oso, oso matxistak izaten dira. Edo behintzat rolak, hori da, oso, oso markatuak daude.

Guk kontatzean egiten duguna da, saiatzen ipuinaren mamia kendu gabe, ba igual zertxobait aldatu, ba moldatu. Eta ez dakit, adibide moduan, Hiru hartzatxoak kontatzean. Ile hori eta hiru hartzak, adibidez, nik bukaeran esaten dut, adibidez, zera, hartza aitak papilla prestatu zuela, hartza amak, puskatutako aulkia konpondu eta hartzatxoak oheak egin zituen. Ez dut ipuina aldatzen. Baina...

KAZETARIA. ...rola aldatu duzu.

MERTXE ZABALA. Rola pixka bat aldatu egin dut. Ez da asko nabaritzen. Egia esan, beraiek ez dira ohartzen. Baina ni gusturago geratzen naiz.

KAZETARIA. Begoña?

BEGOÑA GOMEZ. Bueno, ni honetan, begiratu, Mertxerekin ez nago guztiz ados, ze horretan badago holako oso zabalduta dagoen ideia, pentsatzen dugula, ba hori, aspaldiko istorioak gehienbat matxistak zirela. Baina ni ez nago horretan ados. Klaro, gehienbat ezagutzen direnak igual ez dira horrelakoak, baina egon, badaude.

MERTXE ZABALA. Baina ez zaizu iruditzen, ez, protagonistak bai, egia esan, ipuinetan agian emakumeak gehiago dira, baina gertatzen zaizkien gauzetan, nahiz eta ipuin osoan beraiek erabat independenteak izan eta beren kabuz funtzionatu, azkenean, beti gizonezko batek salbatu behar ditu. Edo gizonezko batekin ezkondu behar dira nahitaez, edo beraien bizitza aurrera joateko, e!